

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

JOHN COWPER POWYS

Cercul nebunilor

Traducere din engleză de
ANTOANETA RALIAN

HUMANITAS
fiction

Amiens: Ce înseamnă „*duc-dame*“?

Jaques: E o invocare greacă, prin care nebunii de curte sunt chemați în cerc.

Shakespeare – CUM VĂ PLACE
Actul II, scena V

Capitolul I

Unele din întâlnirile cele mai semnificative au loc între doi oameni, dintre care unul este fie adormit, fie mort; și s-ar spune că Rook Ashover era conștient de asemenea fapt, în acea noapte de noiembrie cu lună plină, în timp ce stătea lângă patul în care dormea Netta Page. Când se duseseră la culcare, chiar Netta dăduse perdelele la o parte și deschisese oblonul ferestrei. Și acum zăcea adormită, cu fața luminată de razele lunii și cu suflul dezgolit. Rook o fixa cu o privire intensă, de parcă se străduia să dezlege o enigmă de multă vreme tănuită; o enigmă pe care numai o noapte ca aceasta o putea limpezi.

Clarul de lună avea un efect ciudat asupra chipului Nettei. Un efect complex, am putea spune. Accentua o anumită expresie de rătăcire, o stare de amară, melancolică neputință; dar, în același timp, îl aureola cu un tușeu de o mișcătoare, răbdătoare demnitate.

Netta nu era frumoasă; nici măcar drăguță; dar așa cum zăcea în acest moment, cu buzele ușor întredeschise, printre care i se strecura răsufarea domoală, părea să emane din făptura ei ceva ce ar fi atras și reținut atenția oricui ar fi privit-o. Poate că era doar blândețea supusă care se degaja din imobilitatea atitudinii, o blândețe abătută, relaxată, pasivă; și totuși, opunând împotrivire, părând ciudat de neînfrântă, în pofida acelei depline neajutorări. Rook Ashover continua să privească fața care i se oferea ochilor, impudică în inconștienta ei goliciune. Dar privirile lui, prinse în vârtoarea gândurilor abstracte, uitară curând ceea ce vedeau.

Așa cum stătea acolo, gata îmbrăcat de drum, în timp ce acele ceasornicului din spatele său se îndreptau către ora două din

noapte, avea aerul unui intrus, aproape al unui străin. Și când, în cele din urmă, gândurile care o luaseră razna se reîntoarseră la silueta culcată, nu îl încercă decât un simțământ de tandrețe indiferentă, îndepărtată, detașată. Acel soi de tandrețe pe care făpturile omenești o simt față de umanitatea nepersonalizată.

În cele din urmă, o mișcare a Nettei rupse vraja. Se răsucise în pat, stângaci, conștientă parcă de privirea care o pironia, iar expresia profilului apăsător pe pernă părea acum mai puțin împăcată. Mișcarea ei trezi în Rook conștiința bruscă a propriilor lui simțăminte; îl năpădi un subit val de furie împotriva lui însuși. Ce cruzime să fii alcătuit așa cum era el, înzestrat cu această inumană detașare, gata oricând să cadă asupra-ți ca o peliculă rece, de apă cenușiu-verzuie, care te separă de orice.

Se îndepărtă de marginea patului și se îndreptă spre fereastră. Crengile copacilor se încovoiau, profilându-se deasupra ierbii, împietrite în vrajă. Șoseaua, albă și pustie, podul de peste râu, luncile de dincolo de apă, toate i se așterneau dinaintea ochilor transfigurate, eterice. Luminozitatea lichidă care impregna văzduhul părea să se fi revărsat dintr-o sursă mult mai îndepărtată și mult mai misterioasă decât tîpsia rotundă, argintie, care atârna la zenit.

Întregul cuprins apărea imaterial, ireal. Contururi și umbre! Umbre și contururi! Toate formele familiare se decupau limpede în paloarea difuză. Dar îi păreau retrase, distante, intangibile; ca și cum s-ar fi uitat la el de pe creasta unui turn solitar.

Rook Ashover scrută câmpia așa cum scrutase cu un moment înainte fața femeii.

Atmosfera nepământească, rece, care învăluia natura, își găsea ecou în ceea ce se petrecea acum în mintea lui, un ecou care îi estompa disprețul de sine.

Sufletul lui hoinărea peste plaiurile scăldate în lumina lunii, departe, până la capătul pământului nostru plutitor, prefăcut dintr-odată în sferă străvezie și fluidă; hoinărea departe, străbătând hăurile fără fund ale întunericului de dincolo.

Între sufletul lui și vrăjita nemărginire încolțise un fel de comunicare inefabilă, o senzație care purta iresponsabilitatea disperării, dar care nu era disperare, care se asemena cu singurătatea,

dar nu era singurătate. Ca și cum, dincolo de toată această chimie eterizată, ar fi existat cu adevărat ceva ce corespunde anticei idei platonice a unui univers alcătuit din spirit, din forme ale spiritului, mai prețioase și mai frumoase decât cele ale lumii simțurilor.

Se îndepărtă de fereastră și se apropie din nou de pat, aplecându-se cu gingașă precauție asupra femeii adormite. Își atinge ușor buzele de brațul care atârna. Apoi, deschizând și închizând în urmă-i ușa, fără zgomot, coborî în grabă scara și ieși din casă.

Se pare că, din vremuri imemorabile, unele porțiuni de pământ au răspuns într-un anume chip, foarte intens, la influența lunii pline.

Unul dintre aceste locuri de pe planeta noastră, predestinate a fi susceptibile și receptive la vrăjitoriile selenare, este și cel alcătuit din fâșia de șosea, râul și câmpiile mlăștinoase care împreună muiesc pârâul Ashover.

Podul dublu arcuit, construit din piatră aspră, locală, asigură traversarea peste râul Frome a uneia dintre cele mai vechi șosele din Dorsetshire, exact în punctul în care biserica Ashover, aflată pe unul dintre maluri, și reședința Ashover, aflată pe celălalt, îi conferă locului întreaga lui semnificație istorică. Pentru cei care călătoresc spre sud, podul reprezintă punctul cel mai apropiat de bifurcarea drumurilor către Tollminster și Bishop's Forley. Dar piatra kilometrică împlântată lângă șanț, peste drum de poarta lui Rook Ashover, informează călătorul asupra distanței care-l desparte de Londra. Pe această piatră kilometrică își pironise acum Rook privirile.

Londra? Numele își pierduse parcă orice înțeles pentru el; deși, încă din copilărie, cuvântul acesta dăduse malului de peste drum un aer ciudat, de magie.

Ajunse la pod, îl străbătu până către centru, se opri și se aplecă peste parapet.

Aceeași senzație că familiara construcție de piatră se ivea stranie și imaterială sub râsuflarea reținută a imensei tăceri. Însăși apa, care se învolbura și se învârtejea pe sub arcadele podului,

părea să curgă mut, ca și cum nu ar fi fost o apă reală, ci o apă fantomă.

Dar în timp ce o privea, își redobânde materialitatea: din adâncul care se numea groapa lui Saunders, țâșni brusc la suprafață un biban uriaș, împrôșcând apa cu un plescăit care îl făcu pe Rook să tresară.

Și peștelui însă i s-a părut că în noaptea aceasta de noiembrie se petrecea altceva decât obișnuita cernere a ceasurilor și a clipelor.

Se cufundă iar în adâncurile gropii lui Saunders; și acolo, unde privirea omului nu-l putea urmări, începu să se zbată agitat, cuprins parcă de un extaz lunar. Uneori plesnea apa, străpungând-o cu gura larg deschisă și cu branhiile fosforescente, alteori, cu țepii învârtoșați de pe spinare și cu palpitul cozii tremurânde, răscolea nisipurile de pe fund.

Rezemându-și coatele de parapet, Rook își lăsa privirea să-i lunece din loc în loc, cuprinzând bine cunoscuta privesiște. Era aceeași dintotdeauna, și totuși cât de diferită!

În stânga, îndărătul gropii lui Saunders, se înălța turnul pătrat al bisericii Ashover, singuratic printre lunci. La temelia turnului, putea desluși un grup de forme albe, lucitoare, mai potrivite cu clarul de lună decât cu orice altceva de pe lume, în afară de rafalele de ploaie cenușie, piezișă, mânate uneori de vântul dinspre apus. Printre pietrele de mormânt ale generațiilor din familia Ashover, Rook o putea distinge, chiar de la o asemenea distanță, pe cea sub care fusese îngropat cu cinci ani în urmă tatăl său.

Toate celelalte morminte, începând cu cel al bunicului și terminând cu acela al lordului Roger, cruciatul, deveneau an de an și secol de secol tot mai puțin deslușite, din pricina colbului cenușiu care se stratifica în spațiile dintre lespezi.

Întorcându-și privirea de la râu, spre dreapta, se strădui să distingă clădirea umbrită pe care tocmai o părăsise, ridicându-se în mijlocul pajiștilor ei fantomatice, printre crengile celor doi copaci înalți care o străjuiau.

Copacii, așa cum îi vedea acum, păreau monumentali în comparație cu casa, mai cu seamă cedrul. Era copacul în care se

cățara cu atâta caznă în copilărie. Își amintea de ziua în care bunicul lui – ale cărui oseminte trebuie să fi fost încă intacte, osemintele unui octogenar sleit de viață, amestecate cu colbul cenușiu – fusese nevoit să rezeme o scară de trunchiul copacului, ca să-l ajute să coboare.

Celălalt copac era un tei, cu frunzele pe jumătate desprinse și purtate de vânt peste drum, în șanțul dindărătul pietrei kilometrice. Dar copacul *acesta* îi amintea de alte întâmplări, petrecute mai târziu, și Rook le izgoni din minte în timp ce privea casa, pentru că nu voia să îi strice starea de spirit. Casa, al cărei al douăzeci și unulea stăpân în linie direct bărbătească era el, așa cum stătea scris, cu mândrie, și în ghid.

În secolul al treisprezecelea, reședința Ashover fusese o clădire mică. În veacul al șaptesprezecelea, căpătase un aspect impunător. Acum, în secolul douăzeci, devenise din nou mică. Contraforturile medievale, scara interioară în stil Tudor, porticul din vremea lui Iacob I, tavanul conceput de Inigo Jones erau singurele mărturii ale demnității din trecut. În rest, era o clădire joasă, veche, acoperită de licheni, dominată de doi arbori gigantici.

Dar așa mărunță cum arăta în muta ei încremenire, lui Rook, care o privea, îi stârnea o misterioasă înduioșare. Ochii lui urmăriră, dincolo de casă, familiara grădină a bucătăriei, împrejmuită de zidurile înalte din cărămidă, și dependințele bine îngrijite. Privirile lui trecură dincolo și de acestea, acolo unde trunchiurile merilor bătrâni își legănav umbrele împletite peste iarba înaltă ce se așternea până la gardul de măracini, în care își făceau întotdeauna cuib cintezoii. Privi și mai departe, spre câmpia țepoasă, povârnită, ondulându-se misterios în dâmburi și văiuși, care se numea Câmpul de luptă; își opri, în sfârșit, ochii pe șirul de santinele: uriașii pini scoțieni care străjuiau creasta Heron.

Zdrențuiți, dar monumentali, deznădăjduiți în gesturile lor de abandon, dar sever taciturni în înrădăcinata lor imobilitate, pini aceștia alcătuiseră de când se știa un fundal pentru imaginația lui.

Își mută privirea cu un suspin de inconștientă amărăciune și, răsucindu-se pe călcâie, îmbrățișă din ochi partea opusă a

transfigurărilor priveliști. Aici, urmări firul șoselei, care se depărta de gardul bisericii și se depăna mai departe, printre pășuni și șanțuri. Se întindea astfel cale de o milă, până ajungea la cătun; o milă de noroaie, stufăriș, mocirle și păsări de baltă, până când, dintr-odată, se ivea un al doilea pod peste râu, un pod de lemn cu bare albe.

Această neobișnuită sălbăticie, ca și aspectul de hățiș compact al locului în sine, făcea ca prima impresie pe care ți-o producea apariția satului Ashover să fie foarte dependentă de condițiile atmosferice, foarte sensibilă la orice schimbare de vânt sau de vreme. În acest ceas din noapte, mica îngrămădire de acoperișuri și de ziduri avea înfățișarea unui oraș în miniatura dintr-o veche gravură în oțel. Rook își purtă privirea într-acolo, cu o mâhnire amestecată cu rușine. Cât de puțin cunoștea în realitate acest sat, care-i dăduse numele; ce știa el despre gândurile, despre dramele care se desfășurau pe sub ciorchinii de coșuri de pe acoperișuri?

Pleosc! Un șobolan de apă, enorm, sări de pe mal în groapa lui Saunders și porni să înoate de-a curmezișul râului. Rook îi urmări cursa, plin de curiozitate, luând seama la sublimul dezinteres al animalului pentru orice se situa în afara scopului său imediat. Undele poleite ale apei, vălurindu-se în urma lui în timp ce înota, aveau în ele ceva care, pe plan simbolic, amintea de rotațiile planetare. Se propagau în scânteieri iuți, ca de argint viu, până când erau înghițite de umbra podului. De îndată ce șobolanul își atinse ținta și se pierdu în păpuriș, bibanul cel mare țâșni încă o dată în lumina lunii, și apoi se cufundă, lăsând în urmă-i noi cercuri de vălurele argintate, cu vremelnică existență de o clipă.

Ostenit să contemple doar reflectările energiei lunare, Ashover își rezemă spinarea de parapetul de piatră al podului și își ridică privirile direct spre discul de lumină. Hieroglifele brăzdate pe fața lunii erau parcă pe punctul de a-i revela, lui singur dintre toate triburile de indivizi umani, o incredibilă taină lumească. În timp ce-l privea, uriașul talger de argint părea să-i vină tot mai aproape, să devină tot mai mare și mai luminos. Încetase să fie doar un satelit al pământului, doar o oglindă a